

NOTAT

Forslag om nye principper for grødeskæringsbestemmelser ved revision af Slagelse Kommunes vandløbsregulativer

Vandløb grødeskæres for at skabe bedre vandføring og afvandringsforhold for vandløbsnære arealer. Ifølge EU's Vandrammedirektiv må grødeskæringen samtidig ikke være til hinder for at de målsatte vandløb kan opnå god økologisk tilstand inden 2027.

For at muliggøre vandløbenes målopfyldelse, er der behov for at der efterlades grøde i vandløbene efter grødeskæringer, og at antallet af grødeskæringer begrænses, som det bl.a. er beskrevet i Miljøstyrelsens grødeskæringsvejledning.

For samtidig at sikre vandløbenes vandføringsevne generelt og ved store nedbørshændelser, kan der være behov for også at skære vegetationen på brinkerne og begrænse udbredelsen af stivstænglet vegetation såsom tagrør og pindsvineknop.

Center for Teknik og Miljø foreslår derfor, at:

- For hvert enkelt regulativ skal der på strækingsniveau laves en individuel vurdering af, hvor mange skæringer og i hvor bred en strømrende, der kan indføres for at tilgodese det lokale afvandringsbehov, samtidig med at vandløbet har mulighed for at opnå god økologisk tilstand.
- I vandløb med 2 årlige grødeskæringer kan vandløbsmyndigheden undlade forårsskæringen, hvis det vurderes at der ikke er behov for denne, det pågældende år.
- Vandløbsmyndigheden kan iværksætte en ekstraordinær grødeskæring, hvis der er usædvanlig kraftig grødevækst i vandløbet, der giver anledning til høj vandstand og risiko for væsentligt værditab.
- For at tilgodese afvandringsforhold og fremme udbredelsen af ægte vandplanter kan større partier af stivstænglet vegetation, hives op med rødder på strækninger hvor der er behov for at begrænse udbredelsen af disse.
- For at sikre afvandingen ved store nedbørshændelser, kan der indføres årlig brinksæring – skiftevis på den ene side og den anden side i de mindre vandløb. Brinksæringen skal foretages op i 1 m fra normal vandstandshøjde.
- Grødeskæringen skal som udgangspunkt gøre brug af principperne om selektiv grødeskæring og kombineret strømrendeskæring, hvor der efterlades refugier af positive vandplanter i vandløbet, hvilket ikke hindrer vandføringen nævneværdigt, men som kan være til stor fordel for vandløbets målopfyldelse.
- I målsatte vandløb anvendes der, som udgangspunkt håndredskaber til grødeskæringen medmindre de arbejdsmiljømæssige forhold ikke tillader det, det pågældende år.
- Generelt skal grødeskæringsbestemmelserne i regulativerne bygge på anbefalingerne i Miljøstyrelsens grødeskæringsvejledning¹.

¹ Vejledning om grødeskæring i danske vandløb, Vejledning nr. 25,

BILAG til forslag om nye principper for grødeskæringsbestemmelser ved revision af Slagelse Kommunes vandløbsregulativer

Baggrund

Slagelse Kommune er i gang med at revidere alle kommunens vandløbsregulativer. I den henseende har Slagelse Kommune d. 4 maj 2015 vedtaget en række principper som revisionen af vandløbsregulativerne skal følge.

De principper som omhandler grødeskæringsbestemmelserne i de nye regulativer er blevet forældet, da der er faldet en række afgørelser² fra Miljø- og Fødevareklagenævnet, og der er kommet en ny grødeskæringsvejledning på baggrund af en større faglig udredning³ om grødeskæring, som de gældende principper for grødeskæringsbestemmelserne ikke lever op til.

I Slagelse Kommunes gældende principper fra 2015, fastsættes grødeskæringspraksis uden en konkret vurdering af hvorvidt de nye grødeskæringsbestemmelser kan være i strid med EU's Vandrammedirektivs krav om målopfyldelse, hvilket de skal. Samtidig strider principperne om at indføre en ekstra skæring i mange af vandløbene, imod anbefalingerne i grødeskæringsvejledningen² og resultaterne fra den faglige udredning³.

På baggrund af ovenstående vurderer administrationen, at der er behov for at revidere Slagelse Kommunes gældende principper for fastsættelse af nye grødeskæringsbestemmelser.

De nye grødeskæringsbestemmelser vil først blive effektueret, når der vedtages nye vandløbsregulativer. Indtil da vil grødeskæringen foregå som beskrevet i de gældende regulativer for hvert enkelt vandløb.

Den vedligeholdelse som grødeskæringsprincipperne kommer til at udmønte skal jf. vandløbslovens formålsparagraf tilstræbe at sikre, at vandløb kan benyttes til afledning af vand, under hensyntagen til de miljømæssige krav til vandløbskvaliteten. Langt de fleste offentlige vandløb med tilhørende regulativer er enten målsat ifølge vandrammedirektivet, og/eller beskyttet ved naturbeskyttelseslovens §3, hvilket er grunden til at vedligeholdelsen er forpligtiget til at tage de fornødne hensyn til vandløbsmiljøet.

December 2017, Miljøstyrelsen

² Bl.a. Ophævelse og hjemvisning i sag om regulativ for Vesterlose

Å i Slagelse Kommune, 17. april 2020, Sagsnr. 18/05480

³ Faglig udredning om grødeskæring i vandløb, Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 188, Juni 2016

Forslag til nye principper for grødeskæringsbestemmelser

Med baggrund i ovenstående foreslås det, at de gældende principper revideres, så grødeskæringsbestemmelserne fremadrettet fastsættes med udgangspunkt i en vurdering af, om de samlede konsekvenser af afgørelsen kan være i strid med vandrammedirektivets krav om målopfyldelse.

I den forbindelse udgår princippet om at visse vandløb skal skæres en ekstra gang i forhold til det gældende regulativ, så antallet af årlige grødeskæringer fremadrettet bliver fastsat på baggrund af en konkret vurdering på strækingsniveau af vandløbet, hvilket også vil gøre sig gældende for fastsættelsen af strømrønden.

Når grødeskæringsbestemmelserne fremadrettet skal fastsættes med udgangspunkt i grødeskæringsvejledningen² og resultaterne fra den faglige udredning³, vil det betyde, at man som udgangspunkt kan forvente 1-2 årlige grødeskæringer for de mål-satte vandløb, med en strømrønde på omkring 30-60% af vandløbets regulativbestemte bundbredde, hvor den sidste skæring vil være på 60% og den første vil være lidt mindre. I vandløb hvor der kun grødeskæres én gang årligt, kan man forvente en strømrønde på omkring 60% af vandløbets bundbredde.

Derudover fastholdes principperne om ekstra brinks-kæring og en ekstra indsats for at begrænse udbredelsen af stivstænglet vegetation, for bl.a. at sikre afvandingen.

Konsekvenser ved de nye principper

Først og fremmest vil de nye principper betyde at fremtidige grødeskæringsbestemmelser ikke vil være i strid med vandrammedirektivets krav om vandløbets mulighed for målopfyldelse. Man må forvente, at en mere skånsom vandløbsvedligeholdelse vil kunne forbedre vandløbet på alle miljøparametre.

Man skal dog være opmærksom på, at nye grødeskæringsbestemmelser ikke nødvendigvis betyder at vandløbet vil nå målopfyldelsen, da der kan være flere årsager til at et vandløb ikke når denne.

For flere af vandløbene i Slagelse Kommune vil de nye principper for grødeskæringsbestemmelser ved regulativrevision betyde, at der efter en regulativrevision vil blive skåret mindre grøde, hvilket kan have en negativ effekt på afvandingen. For at mindske den negative effekt foreslår administrationen, at principperne om ekstra brinks-kæring og en ekstra indsats for at begrænse udbredelsen af stivstænglet vegetation fastholdes.

Begrænsning af stivstænglet vegetation

Hyppig skæring har på mange strækninger fremmet udbredelsen af de skæringstolerante planter. Disse planter er ofte stivstænglet vegetation (f.eks. pindsvineknap, tagrør, søkogleaks og dunhammer), som skaber større vandmodstand end de bløde vandplanter, hvilket har en negativ effekt på afvandingen.

For at sikre en bedre afvanding og fremme en mere naturlig plantesammensætning, kan man på strækingsniveau begrænse udbredelsen af den stivstænglede vegetation ved at hive den op med rod og rhizomer.

På strækninger med stor udbredelse af stivstænglet vegetation, kan man bruge den såkaldte "grødepincet" til gravemaskiner, som i særdeleshed har vist sig effektiv til bekæmpelse af pindsvineknop.

Tidspunktet for brugen af denne metode skal overvejes i forhold til risiko for sedimenttransport særligt med henblik på at beskytte gydebanker nedstrøms.

På strækninger med tilbagevendende problemer med dominans af stivstænglet vegetation, kan man med fordel undersøge, om der er behov for at plante nogle vandløbsnære træer til at udskygge de stivstænglede arter, hvilket vil være til gavn for både miljøforholdene i vandløbet og de afvandingsmæssige hensyn.

Brinkskæring

I smalle vandløb kan brinkvegetationen være med til at stuve vandet ved store vandføringer. Særligt høje planter, som f.eks. rørgræs, falder sammen i løbet af efteråret og lægger sig ned i vandet, hvorved det kan bremse vandføringen.

På sådanne strækninger kan man indføre årlig brinkskæring i forbindelse med første og/eller sidste grødeskæring, for at skabe ekstra plads i den øverste del af vandløbsprofilen.

For at sikre en varieret beskygning af vandløbet, samt bevare skjul for fisk, er det kun denne ene brink, der slås. Det er op til vandløbsmyndigheden at vurdere, hvilken brink, der er mest hensigtsmæssig at slå. Som udgangspunkt skal brinkskæringen foregå skiftevis fra år til år. Det vil sige at det ene år skæres den ene brink – det andet år den anden brink.

Selektiv grødeskæring / Kombineret strømrendeskæring

Jf. den Faglige udredning om grødeskæring i vandløb vil udbredelsen af de positive bløde vandplanter blive hæmmet betydeligt ved mere end én årlig grødeskæring. I vandløb hvor man påtænker at indføre to årlige grødeskæringer kan vedligeholdelsen, for at skabe plads til de positive arter, indarbejde principperne om selektiv grødeskæring og kombineret strømrendeskæring. Her efterlades der refugier af positive vandplanter i vandløbet, hvilket ikke hindrer vandføringen nævneværdigt, men som kan være til stor fordel for vandløbets målopfyldelse.

Behovsbestemt grødeskæring

Princippet om behovsbestemt grødeskæring går ud på, at undgå unødvendige grødeskæringer, når der ikke er et reelt behov for det.

I målsatte vandløb skal retningslinjerne fra grødeskæringsvejledningen om at indføre så få grødeskæringer som muligt stadig følges, men da der er forskel på grødens

vækst fra år til år, giver det også mening at kunne differentiere grødeskæringen fra år til år.

I vandløb hvor der indføres 2 årlige regulativbestemte grødeskæringer, kan vandløbsmyndigheden i år med mindre grødevækst, ud fra en konkret vurdering, undlade den første grødeskæring. Dette vil også kunne blive aktuelt hvis vandstanden i vandløbet er meget lav pga. manglende nedbør, da en grødeskæring i sådanne situationer også vil gøre stor skade på vandløbsmiljøet, uden nogen afvandingmæssige fordele.

Ekstraordinær grødeskæring

Jf. vandløbslovens §55 kan vandløbsmyndigheden iværksætte en ekstraordinær grødeskæring, efter anmodning fra lodsejere, hvis der er unormal, kraftig grødevækst i vandløbet, der giver anledning til høj vandstand og risiko for væsentlig værditab. Der skal således være tale om situationer, hvor der er unormalt meget grøde, fx som følge af en usædvanlig mild vinter. Endvidere skal grøden være årsagen til en høj vandstand og der skal være risiko for et væsentligt værditab, før end bestemmelsen træder i kraft. Bestemmelsen dækker ligeledes brinkvegetationen, hvis det er den, der udgør et problem.

I tilfælde af stormflod er det beredskabet ved Slagelse Brand og Redning, der med kort varsel kan indsætte de nødvendige foranstaltninger for at sikre vigtige og kritiske installationer, funktioner og infrastruktur i kommunen.

Grødeskæringsredskaber

Regulativerne skal ikke beskrive hvilket grødeskæringsredskab der skal bruges til vandløbet, da der kan være behov for justeringer fra år til år, og da der kan komme nye redskaber til.

Det er en administrativ opgave fra år til år, at tilrettelægge grødeskæringen mest hensigtsmæssigt på baggrund af erfaringerne fra det foregående år. Valget af grødeskæringsredskaber sker efter følgende principper:

- I målsatte eller restaurerede vandløb anvendes som udgangspunkt håndredskaber.
- I vandløb med blød bund, dybtliggende profil, høj vandstand eller ved meget kraftig grødevækst vil den manuelle grødeskæring med håndredskaber ikke være mulig eller arbejdsmiljømæssig forsvarlig, hvorfor der må foretages maskinel grødeskæring med f.eks. mejekurv.